

Liefde voor kippen

ANGELO DORNY

Voorwoord

Kippen zijn populairder dan ooit. En terecht, want wat zijn het fascinerende, mooie en vooral grappige dieren. Ze zijn al lang niet meer alleen ‘maar’ kippen, die ergens in een hoekje in de tuin worden gedropt en voor eieren moeten zorgen. Het zijn voor veel mensen huisdieren geworden die vaak passende namen krijgen en waar zelfs zowaar mee geknuffeld kan worden. Ik ben blij om die evolutie te zien, echt waar, want wat voor de een maar een kip is, is voor de ander een lid van het gezin. Kippen overstijgen hun geschiedenis als nutsdier en dat is meer dan terecht als je het mij vraagt.

Voor mij hebben kippen een persoonlijke betekenis. Ik heb ze als kleine jongen altijd in onze tuin gehad, ik heb ze jarenlang gefokt, ik was aangesloten bij een heuse kippenclub en heb zelfs deelgenomen aan tentoonstellingen. Nadat ik een paar jaar geleden met een hevige burn-out te kampen kreeg en daarna in een depressie sukkelde, waren het de kippen die mij weer naar buiten deden gaan. Er volgde een dozijn donzige kuikentjes die mijn koud geworden hart weer verwarmden en mij lieten zien dat de wereld nog heel veel moois had om van te houden. Ze waren misschien wel mijn redding. Dat, af en toe een pilletje en een therapeut uit duizenden, maar dat even geheel terzijde.

Dit boek komt er na een stilte van bijna vier jaar. Ik ben zo ontzettend trots dat ik een van mijn grootste passies heb gebundeld en in dit naslagwerk heb kunnen neerschrijven. Ik vertel je mijn verhaal en neem je mee in de wondere wereld van de kip.

Van het aanschaffen van nieuwe kippen tot het uitbroeden van je eigen kuikens, het komt allemaal aan bod. Ik laat je kennismaken met veertig bekende en minder bekende kippenrassen en doorloop samen met jou – en onder toezicht van gespecialiseerde vogeldierenartsen – de meest voorkomende ziekten en aandoeningen waarmee jouw dieren te maken kunnen krijgen. Ik heb dit boek voor mezelf geschreven, maar vooral om jou te laten zien dat kippen echt meer zijn dan dat dagelijkse eitje.

Geef ze dus een mooi plekje in de tuin, want dat verdienen ze. Laat ze af en toe – al dan niet onder toezicht – een beetje scharrelen en geef ze de allerbeste zorgen, want alleen dan verblijden ze je met hun aparte karaktertjes en kleurrijke eieren waarvoor ze zo hard moeten werken. Eigenlijk wens ik iedereen een paar kippen toe. De wereld zou dan zo’n mooie plek zijn.

Geniet van dit boek en de donzige kontjes die je elke dag weer met al hun enthousiasme verwelkomen – op voorwaarde dat je ze lekkers voorschotelt uiteraard.

Liefs,
Angelo

www.angelodorny.be

 www.instagram.com/angelo_dorny

 www.facebook.com/angelodorny.be

 tv.angelodorny.be

Inhoud

1 Mijn verhaal	8	New Hampshire	104	9 Ziekten en aandoeningen	232
Hoe het begon...	13	Olive Eggers	107	Eerst even dit	237
2 De kip	24	Orpington	108	Ademhalingsproblemen	248
Starten met kippen	29	Padua	111	Acute snot (Coryza), Mycoplasma, Pasteurella	248
Geschiedenis	30	Poule de bresse	112	Infectieuze bronchitis	249
Anatomie van een kip	32	Schijndelaar	115	Spijverteringsproblemen	250
3 Kippengedrag	38	Sebright	116	Kropverstopping	250
Normaal en abnormaal gedrag	43	Serama	119	Coccidiose	254
Nieuwe kippen in de groep	48	Sulmtaler	120	Wormen	255
4 Kippenrassen	54	Sussex	123	Huid- en vederproblemen	258
Amrock	59	Ukkelse baardkriel	124	Poederkam of Favus	258
Antwerpse baardkriel	60	Vlaamse koekoek	127	Pokken	258
Appenzeller spitskuif	63	Vorwerk	128	Ectoparasieten	260
Araucana	64	Welsumer	131	Bloedluis of rode vogelmijt	260
Australorp	67	Wyandotte	132	Kalkpoten veroorzaakt door schurftmijt	265
Ayam cemani	68	Yokohama	135	Veerluis	267
Ayam ketawa	71	Zijdehoen	136	Reproductieproblemen	269
Barnevelder	72	5 Huisvesting	138	Windeieren	269
Brahma	75	De kippenren	143	Afwijkende eieren	269
Brakel	76	Het kippenhok	153	Lash egg	270
Chabo	79	6 Voeding	162	Legnood	270
Cochinkriel	80	Over eten en drinken	166	Prolaps	275
Cream legbar	83	7 Het ei	174	Bewegingsstoornissen	276
Faverolles	84	Hoe ontstaat een ei?	181	Ziekte van Marek	276
Hollandse kuifhoen	87	Samenstelling van een ei	184	Zoolzweren of Bumblefoot	278
Izegemse koekoek	88	8 Broeden en kuikens	186	Trauma's aan de poten	278
Kraaikop	91	Wat je moet weten		Systemische ziekten	280
Leghorn	92	voor je begint	190	Vogelgriep	280
Marans	95	Natuurbroed	199	Pseudovogelpest	281
Mechelse koekoek	96	Broedmachine	212	Salmonella	282
Minorca	99	Welke broedmachine kies je?	217	Dankwoord	287
Nederlandse sabelpootkriel	100	Ontwikkeling van een ei	220		
Nederlandse uilebaard	103				

Mijn verhaal

Hoe het begon...

Ik weet nog dat we een gigantische haan hadden. Zo'n beest waarvan je denkt, is het een haan of een prehistorisch uitgestorven dier. Het zou zomaar gekund hebben. Het was een prachtig exemplaar, met staartveren zo kleurrijk dat menig fashion lover tegenwoordig jaloers zou zijn. Hij was zo indrukwekkend dat zelfs katten uit de buurt zich niet aan een bezoekje durfden te wagen. Sterker, ze liepen netjes met een boog rond de kippenren. Kon je het hen kwalijk nemen? Ik denk het niet. Maurice, dat was zijn naam, was toen groter dan ik en hij keek je altijd aan met zijn meest moordlustige blik. Het leek alsof hij altijd kwaad was, klaar om zijn dames te beschermen. En dat deed hij dus ook. Een keer ging ik alleen de ren binnen en werd ik van achteren aangevallen. Met zijn lange sporen ging hij tekeer op mijn rug. Hij kreeg mij op de grond en was zo agressief dat hij me tot bloedens toe had toegetakeld. Mijn vader snelde te hulp en Maurice kreeg een welverdiende schop onder zijn veel te donzige kont. Gek genoeg heeft dat voorval geen indruk op mij gemaakt. Veel kinderen zouden er een trauma aan overgehouden hebben, maar ik kon het wel hebben. De volgende dag stond ik weer vol ongeduld te wachten om eieren te rapen. Kippen hebben sindsdien een ietwat vreemde invloed op mij. Ik vind ze boeiend, heel erg mooi en een fijne toevoeging aan onze tuinen. Er is altijd beweging en ze staan je vol ongeduld op te wachten als je met lekkers komt aangelopen.

De echte passie ontstond pas toen ik een jaar of twaalf was. Mijn grootvader overleed en ik vond, na een periode van intens verdriet, troost in de tuin. Er waren op dat moment geen kippen meer, en dat vond ik dus niet kunnen. Mijn vader knutselde een kippenhok met ren in elkaar en we reden samen naar een fokker om een toompje op te

halen. Een stel fluffy cochinkrielen weet ik nog. Algauw volgden nog enkele rassen en voor ik het wist had ik een mini-kippenboerderij. Tot groot plezier van mijn moeder, die het niet zo had op alles wat een verenkleedje droeg. Maar de hobby was serieus, en ik mocht al snel een broedmachine kopen. Een klein ding hoor, goed voor zo'n acht krieleitjes. Ik had tegen die tijd al wel een broedse hen met kuikens gehad, maar het idee dat je het hele proces zelf in handen hebt en dat dan ook nog eens kunt volgen van dichtbij, deed mij stuiten van enthousiasme. Remember, ik was toen twaalf, bijna dertien jaar jong. Ik verzamelde broedeitjes en een paar dagen later ging de stekker in het stopcontact. Ik weet nog zo goed dat die broedmachine ontzettend instabiel was. De temperatuur kreeg ik niet goed, die bleef niet constant en de vochtigheid ging alle kanten op. Dat ze dat ding zelfs een broedmachine mochten noemen verwondert mij nog steeds. Had men het gebruikt om brood te bakken, dan had je wellicht betere resultaten gehad. Maar, ik deed wat ik moest doen. De eitjes draaide ik drie keer per dag, want een automatisch keersysteem was niet aan de orde. 21 dagen lang was ik op post, en keek ik op een stoel de kuikens uit hun ei. Alleen kwamen die maar niet. Maar ja, wat had je ook gedacht, met zulke schommelende temperaturen en luchtvochtigheid. Hoewel opgeven een begrip is dat niet aan mij is besteed, begon de moed mij toch een beetje in de schoenen te zakken. Dag 23 naderde en nog steeds was er niets te zien. Op dag 27 zei mijn moeder dat ik er na het avondeten toch maar eens mee moest stoppen. En ik kon haar geen ongelijk geven natuurlijk. Van schouwen had ik nog nooit gehoord en de kans dat die rotte eieren ooit weleens zouden exploderen was groot, heel groot. Maar toen, heel plots, gebeurde een klein kippen-

Als grote dieren-
vriend kwam ik
altijd wel met iets
naar huis. Een
gewonde duif, een
verstoten kuiken
uit het stadspark...
you name it, en ik
kwam ermee thuis.
Mijn moeder vond
het niet altijd leuk,
maar liet het uit-
eindelijk wel toe.

Dus, lieve moeder:
dank je wel dat ik
mezelf kon zijn.

mirakel. We zaten aan tafel en opeens hoorde ik gepiep. Heel flauw herinner ik me nog, maar duidelijk gepiep.

Mijn ouders verklaarden me allebei voor gek. Wij horen niets, zeiden ze nog. Dat kon me helemaal gestolen worden, want ik hoorde het wel en dat was voldoende. Met een bang hartje ging ik kijken bij de broedmachine en uit het niets zag ik een zwart pluusje met een halve eierschaal op z'n kopje tevoorschijn komen. Ik riep zo hard dat zelfs de burens konden meegenieten van mijn enthousiasme. Er was een kuikentje, en ik had daarvoor gezorgd. Ik vond die gedachte onwerkelijk. Van de acht eitjes is er dus eentje na 27 dagen uit het ei gekropen. Met alles erop en eraan, en vooral erg actief. Het kuiken werd Calimero gedoopt, want zo gaat dat natuurlijk, met kuikentjes die geboren worden met een eierschaal op hun veel te kleine kopje. Hij mocht bij mij in de kamer slapen, in een bakje met een warmtelamp naast mijn bed. We waren onafscheidelijk. Als ik niet op school was waren we samen. Hij liep achter me aan, in huis en in de tuin. De band die we hadden was onwaarschijnlijk mooi. Calimero kwam zelf om knuffels vragen, was meestal te vinden op mijn schoot en kreeg af en toe een hapje van tafel. Maar kleine kindjes worden groot, en dus moest hij naar buiten verhuizen. Hij kreeg een mooi hok en enkele dames ter beschikking, want moest het je nog niet zijn opgevallen, Calimero was een haantje. Een mengelmoes van krielrassen. Zo'n klein geval met een prachtige staart en pittig karaktertje. Hij was er meteen thuis en werd goed geaccepteerd door zijn dames. Elke ochtend, als ik net voor schooltijd alle dieren eten gaf, kwam hij mij vergezellen. Hij hoorde de achterdeur opengaan en vloog zonder pardon over het hek om mij te verwelkomen. Filmwaardig, ik verze-

ker het je. Na onze kleine wandeling ging hij netjes weer naar zijn dames.

's Avonds, als ik weer thuiskwam, voltrok zich hetzelfde ritueel. Pure nostalgie, wanneer ik dit neerschrijf. Van vrouwen moest hij evenwel niets weten. Alleen de mannen uit ons gezin mochten in de buurt komen. Vraag me niet waarom, maar hij had zo zijn voorkeuren. Hij leefde jarenlang zijn mooiste leven en overleed uiteindelijk van ouderdom. En nog steeds, na bijna twintig jaar, denk ik regelmatig aan hem. Ik denk dat ik nooit meer een grotere band zal hebben met een dier dan toen. Straffe uitspraak, ik ben me ervan bewust, maar de avonturen die wij meegemaakt hebben, en het vertrouwen dat hij mij gaf was niet van deze wereld. Zo onwaarschijnlijk mooi. Toen ik een jaar of veertien was raakte ik tijdens een bezoek aan een fokker verliefd op de Izegemse koekoek, een uit de kluiten gewassen ras dat op de een of andere manier mijn aandacht trok. Ik vond de haan zo gracieus, dat ik meteen een trio mee naar huis nam. De haan noemde ik Toby, de dames Lisette en Godelieve. Ik sloot me aan bij een club – ja, dat bestaat – en leerde van de besten hoe je fokt en waar je rekening mee moet houden als je aan tentoonstellingen wil deelnemen. Als tiener tussen een gemiddelde leeftijd van zestig- en zeventigjarigen zitten was me het avontuurtje wel. Maar ik genoot zo van hun passie en kennis, dat ik overstag ging. Mijn eerste nestje met de Izegemse koekoek had ik via natuurbroed verkregen. Dat was spannend, want het ras staat erom bekend niet de beste moeders voort te brengen. Gelukkig ging het goed en kwamen er zes kuikens gezond en wel ter wereld. Toby had zijn taak als man van het gezelschap ter harte genomen, zo bleek. Maar wie aan tentoonstellingen wil deelnemen moet vroeg kunnen starten. Januari

of februari, sommigen starten zelfs al in december. Dus investeerden mijn ouders in een grotere, halfautomatische broedmachine. Een vlakbroeder, zoals dat heet. De machine was in niets te vergelijken met het oventje waar Calimero in geboren werd. Er konden 40 eieren in en ik hoefde de machine niet telkens open te maken om alles met de hand te keren. Een hendeltje aan de buitenkant overhalen en klaar. Het mocht dan wel geen volautomaat zijn, ik kon mijn geluk niet op. Er gingen 35 broedeieren in en de daaropvolgende 18 dagen draaide ik netjes drie keer per dag het hendeltje, zodat alle exemplaren in één ruk werden gekeerd. Na 21 dagen kwamen 28 kuikens tevoorschijn. Een succes. Ze kregen een plekje in een door mijn vader gemaakte opkweekkast en hadden het lekker warm onder de warmtelamp. Laat ik bij dezen ook mijn moeder in de bloemetjes zetten. Zij liet het toe dat ik de kuikens in huis liet opgroeien. In een aparte bak, maar toch dichtbij zodat ik ze geen moment uit het oog verloor. Wat heeft die vrouw afgezien met mij. Want als je nu denkt dat kuikens het enige was, dan heb je het goed mis. Als grote dierenvriend kwam ik altijd wel met iets naar huis. Een gewonde duif, een verstoten kuiken uit het stadspark... you name it, en ik kwam ermee thuis. Ze vond het niet altijd leuk, maar liet het uiteindelijk wel toe. Dus, lieve moeder: dank je wel dat ik mezelf kon zijn en je mijn gekkigheden – afgezien van wat gemompel en geruzie – altijd hebt toegestaan. Voor iemand die het graag altijd netjes heeft was een kind als ik een hele uitdaging.

GEK MENGELMOESJE

Die onverzadigbare liefde voor dieren heb ik trouwens van mijn grootvader. Hij had het dan misschien niet op kippen in het bijzonder,

Bernadette

Blanche

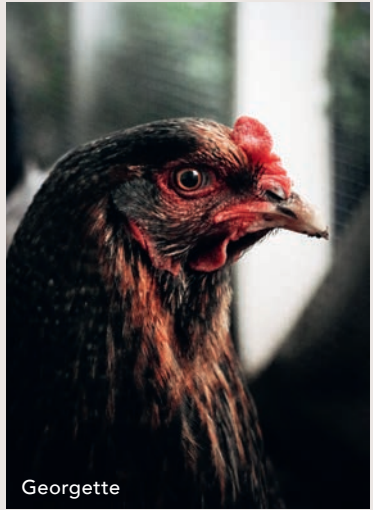
Odette

Henriette

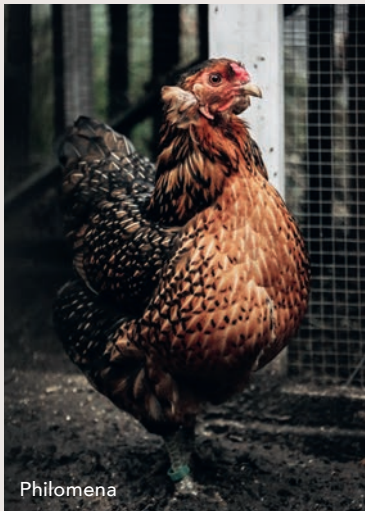
Juliette

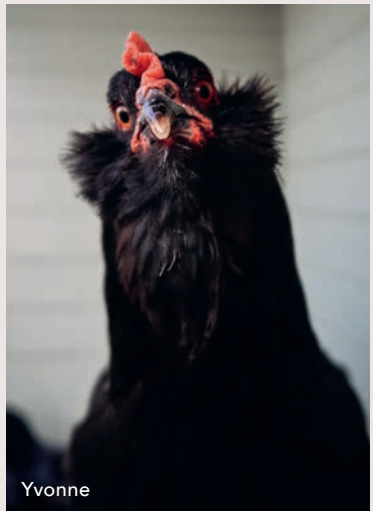
Georgette

Claudette

Philomena

Yvonne

Starten met kippen

Ik kan me voorstellen dat je dit boek hebt aangeschaft omdat je kippen leuk vindt of van plan bent er enkele in huis te nemen. Ik raad het iedereen aan. Maar tegelijk wil ik benadrukken dat kippen houden een verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Het zijn dieren en die moeten het liefst dagelijks eten en drinken krijgen en een schoon en droog hok ter beschikking hebben. Er komt het een en ander bij kijken, zoals dat gaat met alle huisdieren die je een thuis wil geven. Kippen worden weleens omschreven als makkelijke dieren die je een plekje geeft in de tuin om restjes eten bij te deponeren. En hoewel ik niet wil beweren dat ze niet makkelijk te houden zijn, wil ik toch nuanceren.

Kippen hoeven inderdaad niet een paar keer per dag uitgelaten te worden, kunnen perfect de hele dag alleen zijn en hebben niet het emotionele verlangen om 's avonds bij je op schoot te komen liggen. Maar ze hebben wel zorg nodig. Elke dag, weer of geen weer, water geven en van eten voorzien, liefst wekelijks het hok schoonmaken, bereid zijn de kosten van de dierenarts te betalen als een van de dieren ziek wordt, het zijn maar enkele van de verantwoordelijkheden die erbij horen. We kijken vaak naar honden en katten die gedumpt worden, maar kippen zijn helaas ook het slachtoffer van – soms – goedbedoelde voornemens. Wees enthousiast, blij, euforisch zelfs. En kijk uit naar dat gratis eitje. Maar overweeg de voor- en nadelen, dat voorkomt straks een hoop problemen.

BLIJE BUREN

Tenzij je op het platteland woont en burens niet meteen hinder ondervinden van kippen, is het raadzaam om je directe burens in te lichten over je plannen. Vooral in een kleine stadstuin, waar

alles nogal dicht op elkaar zit, is dat een goed plan. Wettelijk gezien ben je dat niet verplicht, maar goede afspraken maken goede vrienden – of in dit geval burens. Beloof hen bijvoorbeeld af en toe wat eitjes, dan delen ze mee in de vreugde.

Wees enthousiast,
blij, euforisch zelfs.
En kijk uit naar
dat gratis eitje.
Maar overweeg
de voor- en na-
delen, dat voor-
komt straks een
hoop problemen.

Anatomie van een kip

Kippen zijn niet alleen fascinerend aan de buitenkant, ook de binnenkant is boeiend. Tenminste, als je van dat soort dingen houdt. Ze hebben een aparte bouw en zijn typerend voor hun soort. Laat ons daarom beginnen bij het begin: hoe ziet een kip eruit en wat maakt haar zo apart?

HET UITZICHT

Een kip leeft op de grond, staat mooi rechtop (afhankelijk van het ras) en is bedekt met een al dan niet opvallend verenkleed. Eén ras kan meerdere kleuren hebben die in zogenoemde kleurslagen worden ingedeeld. Er zijn kleine en grote hoenders. Kleine dieren worden vaak krieltjes genoemd, terwijl de grotere exemplaren onder de categorie grote hoenders vallen. Een kip heeft korte of lange poten en vier tot vijf tenen. Haar kop is meestal klein en kent een variatie aan zogenaamde kopversierselen (kam en lellen). Een hen is uiteraard mooi, maar in de meeste gevallen is het de haan die de show steelt met zijn imposante kleuren en/of staartveren.

GERAAMTE

Anders dan bij zoogdieren zijn de botten bij kippen samengegroeid tot één of enkele vaste stukken. Dat maakt dat het skelet uit beweeglijke en onbeweeglijke delen bestaat. Sommige botten zijn hol waardoor de kip relatief licht blijft en van nature de mogelijkheid heeft om te vliegen. Daarnaast heeft het geraamte verschillende gewrichten zodat het dier ook goed kan bewegen. Er zijn scharnier-, kogel- en rolgewrichten en samengestelde gewrichten.

Fun facts

- Het vierkantsbeentje in de schedel van kippen zorgt ervoor dat je de snavel van het dier zeer wijd open kunt doen. Zie het als een soort van extra gewricht.

- Door het kogelgewricht in de halswervel is de kop van een kip zeer beweeglijk.
- De schaambeenderen bij kippen worden ook wel eens legbeentjes genoemd. Ze zijn niet gesloten onderaan en duidelijk voelbaar.
- Een kip heeft vijf of zes staartbeentjes. Het laatste is verantwoordelijk voor de beweeglijkheid van de staart. Rassen die geen staart hebben, hebben meestal een staartbeentje minder.
- Aan het uiteinde van elke vleugel bevinden zich de vingerkootjes van een kip.
- Een kip heeft doorgaans vier tenen, al zijn er rassen die er vijf hebben.

VERENKLEED

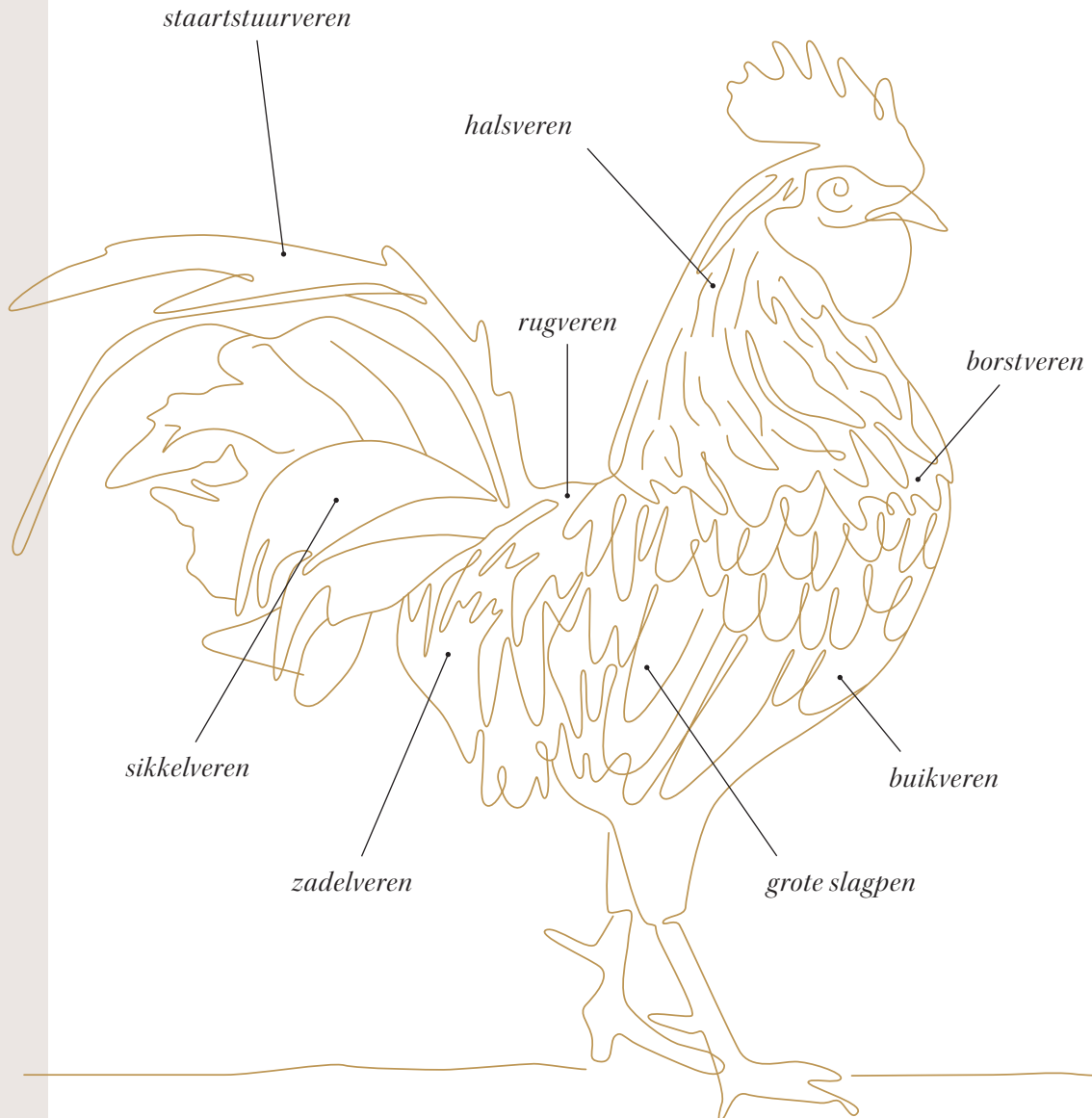
Een oude wijsheid luidt: aan de hand van het verenkleed bij kippen zie je hoe gezond de dieren zijn. En dat klopt, want een gezonde kip heeft altijd glanzende veren die netjes in de plooi liggen en intact zijn. Een afwijkend verenkleed kan op rui wijzen (wat geen ziekte is, maar toch voor verzwakte dieren kan zorgen), maar ook luizen en onderliggende aandoeningen kunnen boosdoeners zijn. Het verenkleed bij kippen – en dus bij elke vogel – heeft een dubbel doel. Bij een mannelijk dier zorgt het ervoor dat hij zijn partner kan imponeren (voortplanting, je weet wel), en daarnaast is het een zeer isolerend pak dat lichaamswarmte vasthoudt en de kip in staat stelt om te vluchten en vliegen bij gevaar.

Goed om te weten

Er zijn ontzettend veel kleurslagen te vinden bij kippen. Elk hebben ze een typerende eigenschap of typerend patroon. Zo zijn zwarte kippen nooit echt helemaal zwart. Heel veel zwarte veren geven namelijk in het licht een blauwgroene schijn af, waardoor ze de indruk wekken dat de kleur niet egaal is. En dat klopt ook wel meestal. Het zijn soms stuk voor stuk glimmende toverballen, die kippen.

Van halsveer tot grote slagpen

Wist je dat er voor elke veer in het verenkleed van een kip – hier afgebeeld een haan – een naam bestaat? Staartstuurveren zorgen voor een sierlijke kont, terwijl de grote slagpennen aan de buitenkant van de vleugels zitten en minstens even imposant kunnen zijn.

Nieuwe kippen in de groep

Dat brengt mij meteen bij een van de meest gestelde vragen. Hoe voeg je nieuwe kippen toe aan een bestaande toom? Want vaak is er meteen een hoop kabaal en geruzie. Er zijn een heleboel trucjes die het introduceren makkelijker maken, maar in de meeste gevallen is geduld nodig. Ik bedenk mij dan altijd: hoe zouden wij reageren als er plots een wildvreemde, zonder aankondiging, bij ons aan de deur staat. Als in, hallo, ik ben hier, en ik blijf hier. Of je het nu wil of niet. Ik zou er ook niet meteen voor te vinden zijn. Dus wees geduldig en weet dat kippen een pikorde te bepalen hebben. Door het toevoegen van nieuwe kippen wordt de hele hiërarchie ondersteboven gehaald en moet alles van vooraf aan weer worden bepaald. Het is heel normaal dat kippen in zo'n situatie ruzie maken. Het opnieuw bepalen van de pikorde kan een tijdje duren. Schrik niet als het een week duurt voor er weer wat rust terugkeert in het hok. Zolang de kippen elkaar niet tot bloedens toe verwonden is er niks aan de hand. Toch zijn er een paar tips die het kennismaken een beetje vergemakkelijken.

KIJKEN MAG, AANKOMEN NIET

Als je de mogelijkheid hebt om een stukje in de ren af te zetten, dan kun je ervoor kiezen om de nieuwe kippen een paar dagen apart te houden. Zo kunnen bestaande kippen in alle rust kennismaken met de nieuwelingen, zonder elkaar fysiek te lijf te kunnen gaan. Ze kunnen dan in alle rust aan elkaars geur en aanwezigheid wennen.

'S AVONDS BIJZETTEN IN HET NACHTHOK

Nieuwe kippen toevoegen aan een bestaande toom doe je het best 's avonds, wanneer het donker is en alle andere kippen al op stok zitten. Zo zien ze elkaar niet, maar kunnen ze al wel aan elkaar

wennen door middel van geur. Houd de kippen dus even apart voor je ze 's avonds samenvoegt. De dag nadien zullen ze elkaar veel sneller accepteren. Herhaal dit desnoods een paar keer als ze toch niet direct door één deur kunnen.

SAMEN MET ANDERE DIEREN

Kippen kunnen, op voorwaarde dat ze voldoende ruimte hebben, goed samenleven met andere dieren. Heb je veel plaats, dan kunnen ze probleemloos bij geiten en eenden worden gehouden. Houd er dan wel rekening mee dat hitsige woerden de kippen lastigvallen tijdens het paarseizoen, en meermaals de kippen bij de staart nemen en tegen de grond drukken. Onaangenaam, dat begrijp je. Ook konijnen zijn goede vrienden, als ze maar voldoende plaats hebben om elk hun eigen ding te doen. Houd er rekening mee dat hoe meer dieren je onderdak biedt, hoe vaker er schoongemaakt zal moeten worden. Zorg dat zowel kip als konijn een plek hebben om te schuilen en te eten. Ook honden kunnen prima samenleven met kippen, zeker als ze ermee opgegroeid zijn. Heeft je hond een bijzonder scherp jachtinstinct, dan kun je beter op je tellen passen.

PARFUM

Het lijkt compleet van de pot gerukt, maar omdat kippen erg gevoelig zijn voor geuren kan een flesje parfum voor wonderen zorgen. Een paar keer op je handen sprayen en vervolgens de kippen eens flink aaien. Omdat alle kippen, zowel de oude als de nieuwe, dan meteen hetzelfde ruiken is er minder kans op conflict. Een drupje verdunde etherische olie klaart evengoed de klus, evenals een mengsel van water en azijn.

Minorca

→ grote eieren, rustig, 120 eieren/jaar

Voor deze kip trekken we naar het Spaanse eiland Menorca, het op een na grootste eiland op de Balearen. De Minorca wordt beschouwd als het grootste en zwaarste kippenras uit het Middellandse Zeegebied. De afkomst is niet bepaald duidelijk. Vaak wordt verwezen naar Afrika in de tijd van de Moren of Italië ten tijde van het Romeinse rijk. Vrij zeker is wel dat het verwant is met het Castiliaanse hoen, een oud Spaans ras.

Geliefd sierras

In de negentiende eeuw vond de kip ook zijn weg naar Groot-Brittannië. Ze werd door de Britten Red Faced Black Chicken genoemd. Daar liep ze niet alleen rond in het zuidwesten van Engeland, maar daarvandaan vertrok ze ook richting de Verenigde Staten. Er werden ook verschillende verwoede pogingen ondernomen om zaken te veranderen aan hun voorkomen, zoals de grootte van het dier. Ironisch genoeg kwamen ze in eigen land niet zo vaak meer voor en moest een fokprogramma opgestart worden om ze van de ondergang te redden. Er is ook een krielversie met een enkele kam. Deze variant ontstond op het Europese vasteland in het begin van de twintigste eeuw. Tegenwoordig is de Minorca een geliefd sierras op tentoonstellingen wereldwijd. De Minorca heeft een lang, sterk lichaam met een volle staart. Opvallend is het rode gezicht, met een stevige rode kam en opvallend witte oorlellen. Je vindt ze vooral in het zwart, dat in de zon een mooie groene glans krijgt. Er is ook een witte en blauwe kleurslag. Bij de twee eerste is er een enkele kam en een rozenkam, bij die laatste ontbreekt die rozenkam. Opvallend: een leggende hen laat de kam hangen.

Zware eieren

Hanen wegen doorgaans 2,8 kilo, hennen 2,2 kilo. De Britse standaard weegt doorgaans iets zwaar-

der. De meest opvallende eigenschap is dat ze grote witte eieren leggen. Met eieren van 70 tot 80 gram behoort het tot een van de zwaarste eieren van alle kippenrassen. Hennen worden evenwel niet snel broeds. Ze zijn best verdraagzaam, en best gesteld op mensen. Ze scharrelen graag rond in een grote ren en kunnen vrij goed vliegen. Ze zijn over het algemeen goed winterhard, maar zijn gezien hun afkomst het best aangepast aan warme temperaturen.

Opvallend is het rode gezicht, met een stevige rode kam en opvallend witte oorlellen. Je vindt ze vooral in het zwart, dat in de zon een mooie groene glans krijgt.

De kippenren

RUIMTE

Als je niet afgeschrikt bent door mijn betoog, dan ben je vast helemaal klaar om kippen te verwelkomen. Wat nu? Bepalen hoeveel plaats je wil en kunt spenderen aan een kippenren. Daar begint jouw hele avontuur mee. Want dat zal bepalen hoeveel kippen je kunt houden en welk ras daarvoor geschikt is. Het spreekt voor zich dat grote hoenders meer plaats nodig hebben dan krieltjes. Al kun je stellen dat elke kip, groot of klein, voldoende ruimte nodig heeft om te kunnen leven. Kippen die te dicht op elkaar staan zullen (heftig) pikgedrag vertonen. Kleine omgeving, meer stress. Houd rekening met 2 tot 3 vierkante meter per kip. Beter nog is 5 vierkante meter, maar dat is helaas niet altijd mogelijk in stedelijke omgevingen. Weinig plaats voor een grote ren, maar ben je bereid om jouw kippen vrij te laten scharrelen in de tuin? Doen, dat zal hen alleen maar blijer maken. Al ben je dan wellicht beter af met rassen die niet de hele tuin omwoelen. Want ja, dat kunnen ze.

VRIJHEID BLIJHEID: KAN EEN KIP LOS IN DE TUIN?

Hoe meer ruimte je een kip kunt geven, hoe blijer ze wordt. Dat spreekt voor zich. Heb je een grote ren, prima, maar is de plaats beperkt, dan kan vrij scharrelen in de tuin een oplossing bieden. Bedenk alleen dat met name grote en middelgrote hoenders vaak de neiging hebben om alles op te eten en om te woelen. Ze kunnen lelijk huishouden in borders en plantvakken. Zeker in een moestuin zijn ze meedogenloos. Ook krieltjes kunnen flink omwoelen, al zijn er rassen die dat niet of nauwelijks doen. Chabo's zijn aan te raden en ook Ukkelse baardkriel en Nederlandse sabelpootkrielen zijn braafjes vanwege hun korte, soms bevederde pootjes.

OPEN KIPPENREN

Een open kippenren komt het vaakst voor. Een stukje grond in de tuin, afsluiting rondom en klaar. Dat is een beetje kort door de bocht, maar daar komt wel het op neer.

Voor wie pas begint: een ren verschilt in die zin van een hok dat het de leefruimte is voor de kippen en het hok dus de plek waar ze slapen en eieren leggen. Woonkamer en slaapkamer dus. De ren is groter dan het nachthok, dat spreekt voor zich. In een open ren worden kippen blootgesteld aan de elementen en zijn ze kwetsbaar voor roofdieren.

KIPPENREN MET OVERKAPPING

Een afgesloten ren of ren met overkapping heeft alles wat een open ren goed maakt, maar biedt tegelijk bescherming tegen regen, wind en sneeuw. Het houdt ook roofdieren buiten en zorgt voor een leuk sfeertje in de tuin. Alleen is de oppervlakte vaak niet erg groot en is het onmogelijk om er veel kippen te huisvesten. Je vindt kant-en-klare rennen met overkapping of je maakt er zelf een als je handig bent.

DE IDEALE HOOGTE VOOR EEN AFSCHEIDING

De hamvraag van veel startende kippenhouders: hoe hoog moet de afscheiding van een kippenren zijn? Het antwoord op die vraag is simpel, maar afhankelijk van een aantal factoren. Alles begint bij het bepalen van het ras. Wil je er grote hoenders huisvesten, of kies je liever voor krieltjes? Grote kippen gaan namelijk minder snel de hoogte in dan fitte krieltjes. Die vliegen met gemak 2 meter de lucht in als het nodig is. Voor een doorsnee kip is

1,20 meter voldoende, hele zware rassen zoals Brahma's hebben vaak al genoeg aan 1 meter. Bij krieltjes is 1,80 tot 2 meter beter. Is een hoge afscheiding geen optie, kies dan voor een, helaas minder esthetisch, net. Of schaf een kippenren met overkapping aan.

VLEUGELS KNIPPEN, OF NIET?

Soms kan het handig zijn om de vleugels van je kippen te kortwieken, om te voorkomen dat ze hoog vliegen. Voor de volledigheid: je voorkomt niet zozeer dat ze nog kunnen vliegen, je zorgt alleen voor disbalans wanneer ze van de grond komen. Kortwieken doe je aan één kant, niet aan beide vleugels. Iets zwaardere rassen kunnen door deze ingreep niet meer snel omhoog, terwijl kleine krieltjes vaak wel nog een flink stuk in de lucht kunnen komen. Bij het kortwieken van een vleugel knip je met een (keuken)schaar de veren zodanig dat het eerste deel van de vleugel voor de helft verdwijnt. Hiernaast zie je duidelijk hoe je dat aanpakt. Je kunt alle eerste veren wegknippen, maar je kunt er ook voor kiezen om de eerste twee te laten staan. Op die manier valt het iets minder op wanneer de kip haar vleugel tegen haar lijfje houdt. Zorg er echter wel voor dat je de vleugels niet te ver terugknijpt, want dan kunnen de slagpennen gaan bloeden.

Belangrijk om te weten: kortwieken is geen lichamelijke ingreep. De kip ondervindt er geen last van, het is als nagels knippen. Leewieken daarentegen, waarbij het middenhandsbeentje van de vleugel bij jonge dieren wordt geamputeerd, is duidelijk wel een vergaande ingreep. Gelukkig werd het in 2018 helemaal verboden.

Zo doe je dat

Spread de vleugel en knip met een scherpe keukenschaar de veren in. Vraag iemand om de kip vast te houden, dat gaat makkelijker.

